

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 30 december 2004

Ö 1918-03

KLAGANDE

RGP Dental Inc., 22 Burnside Street, 02809 BRISTOL R1, USA

Ombud: advokaten HS

MOTPART

SunDesign Aktiebolag, 556306-8229, Box 242, 686 25 SUNNE

Ombud: advokaten PN

SAKEN

Avvisande av talan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sverige, avd. 1, beslut den 11 april 2003 i mål Ö 4197-02

_____

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med upphävande av hovrättens beslut undanröjer Högsta domstolen tingsrättens beslut samt visar målet åter till tingsrätten för fortsatt behandling.

Frågan om skyldighet för part att utge ersättning för motparts rättegångskostnader i hovrätten och Högsta domstolen skall prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

RGP Dental Inc. har yrkat att Högsta domstolen avvisar SunDesign Aktiebolags talan och befriar RGP Dental Inc. från att ersätta SunDesign Aktiebolags rättegångskostnader i hovrätten.

SunDesign Aktiebolag har bestritt ändringsyrkandena.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Enligt 10 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken får den som inte har känt hemvist inom riket sökas där honom tillhörig egendom finns i en tvist rörande betalningsskyldighet (s.k. allmänt förmögenhetsforum). Rör tvisten lös egendom, får han sökas där egendomen finns. I andra stycket av paragrafen föreskrivs bl.a. att fordran som grundas på löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning anses finnas där handlingen är. Annan fordran anses finnas där gäldenären har sitt hemvist.

Vid tillämpning av detta lagrum och dess föregångare har det sedan gammalt antagits att den som inte har hemvist i Sverige men innehar aktier i ett svenskt bolag har forum där aktiebrevet befinner sig (se t.ex. Kallenberg, Svensk civilprocessrätt s. 322 och Dennemark, Om svensk domstols behörighet i inter-

nationellt förmögenhetsrättsliga mål s. 162 och 171). Denna uppfattning grundar sig tydligen på det betraktelsesättet att det är själva aktierätten – inte den därmed följande andelen i aktiebolagets tillgångar – som skall betraktas som egendom i lagrummets mening. Eftersom de sakrättsliga bestämmelser som gäller för löpande skuldebrev är tillämpliga även på aktiebrev (se numera 3 kap. 6 § aktiebolagslagen) och aktiebrevet således är ett innehavarpapper, har då i analogi med andra stycket första meningen i 10 kap. 3 § rättegångsbalken platsen för aktiebrevets förvaring ansetts ha avgörande betydelse.

Frågan i detta mål är hur bestämmelserna i 10 kap. 3 § rättegångsbalken skall tillämpas med avseende på aktier för vilka aktiebrev inte har utfärdats. Vid bedömningen av denna fråga kan man inte bortse från den utveckling som har inneburit att sådana aktier och skuldförbindelser som är avsedda för allmän omsättning numera normalt inte utfärdas i pappersform utan i stället registreras på konto. Vid tillkomsten av de svenska bestämmelserna om sådan kontoföring har avsikten varit att de sakrättsliga och övriga civilrättsliga verkningar som är förknäade med innehavet av ett aktiebrev i stället knyts till registreringen (se t.ex. prop. 1988/89:152 s. 76). Denna utveckling har inte kunnat beaktas vid tillkomsten av paragrafen, som är oförändrad sedan rättegångsbalkens tillkomst.

Enligt andra stycket andra meningen i 10 kap. 3 § rättegångsbalken skall annan fordran än sådan som grundar sig på löpande skuldebrev anses finnas där gäldenären har sitt hemvist. Denna bestämmelse är alltså avsedd för sådana fordringar som grundar sig på enkla skuldebrev, och det synes inte böra komma i fråga att analogivis tillämpa den på kontobaserade aktier, eftersom dessa definitions-

mässigt utgör löpande rättigheter. Inte heller synes det finnas skäl att just med avseende på sådana aktier frångå det vedertagna betraktelsesättet att det är aktierätten och inte den därav följande andelen i bolagets tillgångar som skall betraktas som egendom i den mening som avses i 10 kap. 3 § rättegångsbalken .

Spörsmålet blir då om det är möjligt att analogivis tillämpa andra styckets första mening med avseende på en papperslös aktie. I så fall uppkommer följdfrågan var en sådan aktie skall anses befinna sig. En möjlighet skulle då kunna vara att betrakta aktien som befintlig där kontoföringen sker och ändringar i registreringen kan genomföras med sakrättslig verkan.

En sådan analogi leder emellertid mycket långt. Medan fysiska eller juridiska personer med hemvist utomlands tidigare normalt inte hade forum i Sverige enbart på grund av innehav av aktier i ett svenskt bolag, skulle införandet av det kontobaserade systemet i så fall antas ha lett till en motsatt huvudprincip. Allmänt förmögenhetsforum i Sverige skulle uppstå så snart aktien är registrerad, eller i varje fall direktregistrerad, i ett svenskt kontobaserat system eller registrerad hos svensk förvaltare. Detsamma skulle gälla i fråga om skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning och andra finansiella instrument. Tanken att en så ingripande förändring skulle ha uppstått till följd av det kontobaserade systemet synes över huvud taget inte ha berörts i förarbetena till den svenska lagstiftning som reglerar detta system.

Under alla förhållanden torde gälla att bestämmelserna i 10 kap. 3 § rättegångsbalken inte omfattar all egendom med förmögenhetsvärde; det är t.ex. omstritt om och i så fall i vilken utsträckning immateriella rättigheter kan lokaliseras till något visst land på det sätt som avses i paragrafen (Dennemark a.a. s. 163 ff.).

Enligt en allmän uppfattning skall bestämmelserna tillämpas restriktivt (jfr Fitger, Rättegångsbalken. En kommentar, suppl. 28 s. 10:14 och Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 6 uppl. s. 118). Regeln om allmänt förmögenhetsforum i första stycket första meningen av paragrafen är inte tillämplig i förhållande till personer med hemvist i andra EU-stater (se artikel 3 i Bryssel I-förordningen med Bilaga I till förordningen). Under dessa omständigheter synes det inte böra komma i fråga att ge reglerna en så vidsträckt tolkning som den som nyss diskuterats. Det bör vara en uppgift för lagstiftaren att ta ställning till om och under vilka förutsättningar reglerna skall vara tillämpliga på kontobaserade aktier och skuldförbindelser.

Det anförda innebär att första stycket första meningen av paragrafen inte bör anses tillämplig på aktier och skuldförbindelser i kontobaserade system. Det finns då inte anledning att tillämpa något annat synsätt med avseende på andra aktier för vilka aktiebrev inte har utgetts.

Vad som nu har sagts har huvudsakligen tagit sikte på aktier som är allmänt omsatta eller i varje fall föremål för spridning. Det kan hävdas att ett sådant synsätt blir väl formellt när det som här rör sig om ett utpräglat fåmansbolag och att man i sådana fall borde kunna betrakta bolagets tillgångar och inte aktierätten som egendom i lagrummets mening. Det finns emellertid inte något stöd för att på detta sätt tillämpa skilda principer för olika aktiebolag, något som också skulle ge upphov till gränsdragningssvårigheter.

I enlighet med det anförda föreligger inte svensk domsrätt på den grunden att RGP Dental är innehavare av aktier i SunDesign. Till stöd för sin uppfattning att RGP Dental har skyldighet att svara vid tingsrätten åberopade emellertid Sun

Design vidare att RGP Dental har träffat avtal och ådragit sig gäld i Sunne (10 kap. 4 § rättegångsbalken). Eftersom frågan om RGP Dental på denna eller annan grund har forum vid svensk domstol inte har prövats bör målet återförvisas till tingsrätten.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Blomstrand, Lundius (referent), Nyström och Virdesten
Föredragande revisionssekreterare: Olsson